

DE LANGE WEG VAN LODEWIJK VAN BIESBROECKS "EXCELSIOR" EN DE "GRAND OLD MAN OF ASTRONOMY"¹

In een vroegere bijdrage werd de tot standkoming en teloorgang van Lode-
wijk Van Biesbroecks "*Geketende Prometheus*" verhaald.² Dit Carrarabeeld
bij de Zwitserse Vallei in het Citadelpark is sinds de Tweede Wereldoorlog
vernietigd.

Thans komt het tweede monumentale beeld van deze kunstenaar aan bod:
"*Excelsior*".

Het gips werd voor het eerst tentoongesteld op de vijfendertigste triënnale te
Gent in oktober 1892, tevens het eeuwfeest van de driejaarlijkse tentoonstel-
lingen in de Arteveldestad.³

Hoewel de "*voortbrongselen van den boetseerpriem*" eerder stiefmoederlijk
behandeld werden in de pers, in verhouding tot de schilderijen, werd het
beeld opgemerkt als zijnde vol bezieling en gevoel.⁴

In 1893 op het Brusselse driejaarlijkse salon geëxposeerd, werd het door de
Staat aangewezen om door een provinciaal museum verworven te worden.
Uiteraard werd aan het museum te Gent gedacht, geboortestad van de
kunstenaar.⁵

Deze zag het beeld liever in open lucht dan in een zaal en anticipeerde in een
schrijven aan het College van Burgemeester en Schepenen: "*C'est pour le
bronze qu'elle a été conçue; sa dimension, sa largeur, le sujet même, une
allégorie de l'esprit du progrès qui tend toujours et quand même à une
perfection plus élevée, est bien fait pour être produit au grand public et
compris par tous.*"

...

*Je vois à cet effet en imagination un emplacement on ne peut mieux approp-
rié. Ce serait le petit rond point au bout du boulevard du Parc à côté du
Belvédère, ou elle serait largement au découvert. Cela ferait un embellisse-
ment considérable de cette partie du Parc, aujourd'hui un peu maigre et
délaissée.*"⁶

Hij dacht dus aan het Citadelpark en aan de buurt waar later de "*Mastplan-
ters*" van zijn neef Jules Jr. zouden komen. Een mogelijk bezwaar kon zijn
dat "*Prometheus*" reeds in hetzelfde park stond; maar deze sculptuur was
anders qua opvatting en uitvoering en stond aan de andere zijde. De kostprijs
stelde hij voor op de kredieten van de parkversiering te verhalen.

Twee weken later deelde Jules de Burlet, Minister van Binnenlandse Zaken,
de beslissing van de Brusselse jury aan het Gentse College mee. De aankoop
van het gips kwam op 4.000 fr.; de bronzen uitvoering op 8.000 fr.⁷

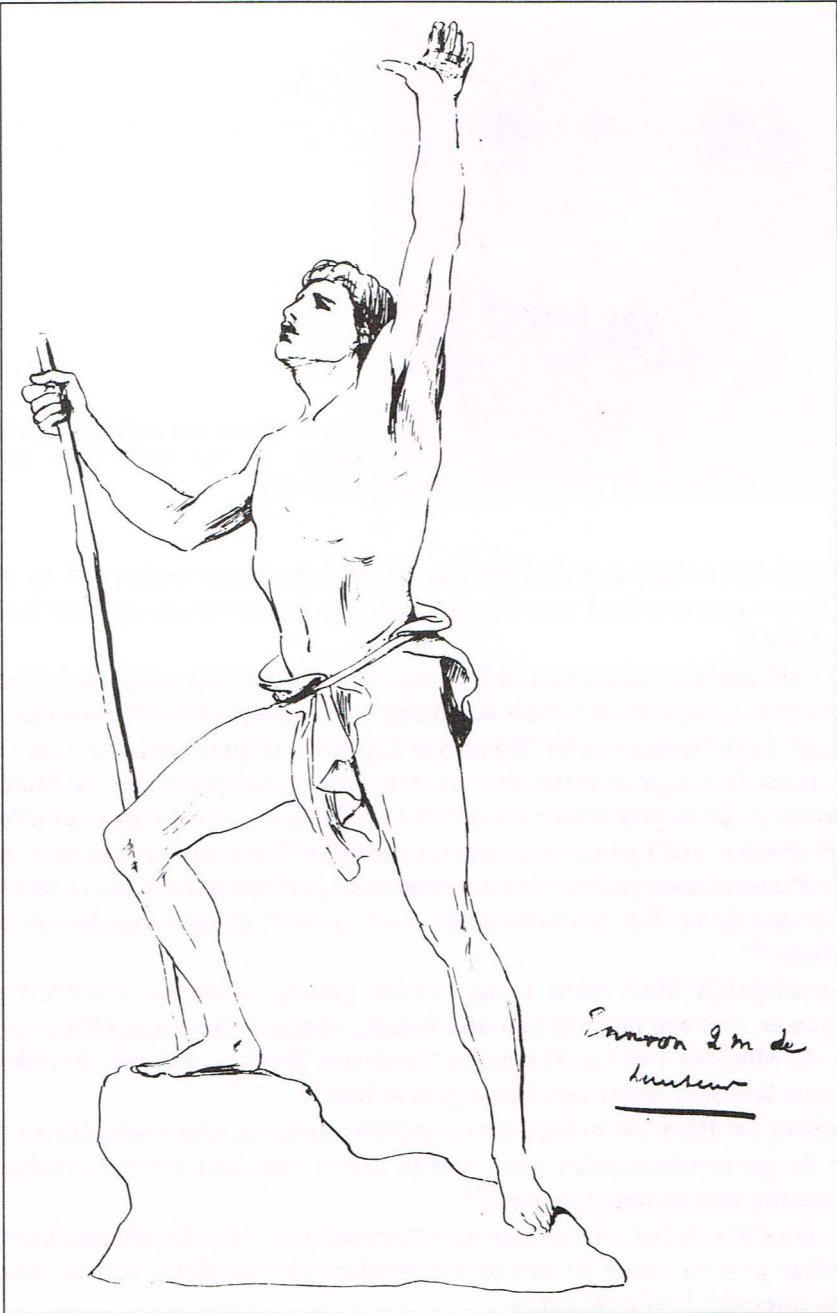

Fig. 1. Inkt en potloodschets van "Excelsior" door de kunstenaar onderaan links gehandtekend. (Copyright S.A.G.)

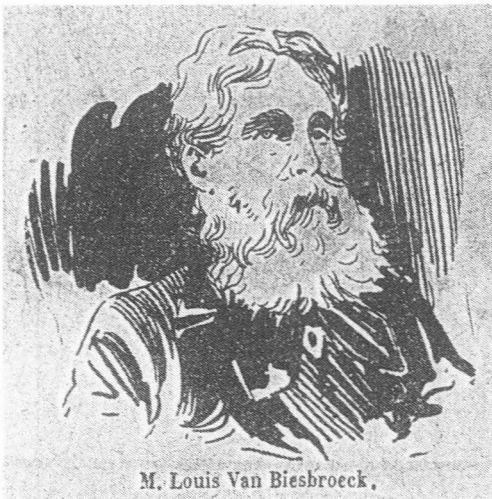

Fig. 2. Schets van Lodewijk van Biesbroeck in "Le Petit Bleu Belge", 27.11.1896.

De stad liet echter aan de Minister en de kunstenaar weten dat ze geen kredieten voorzien had voor de aankoop van kunstwerken op haar budget van 1894.⁸

Een half jaar later ondernam de kunstenaar een nieuwe poging om het beeld in brons te realiseren en het als versiering van een square te laten dienen. Hij schreef naar Burgemeester Hippolyte Lippens: *Depuis lors, me rappelant que dans le temps et dans des circonstances analogues, Mr. le Ministre Moreau, pour ne pas priver les artistes de l'aide nécessaire pour continuer leurs études, avait proposé à ceux-ci de céder leurs oeuvres au prix de la part d'intervention prévue du gouvernement, je demandais à Mr. le Ministre De Bruyn de vouloir bien consentir à m'accorder comme une faveur cette latitude.*⁹

Waarschijnlijk bleef deze vraag zonder gevolg, want na anderhalf jaar gingen er, met een interval van drie weken, opnieuw twee dergelijke vragen aan de Minister van Landbouw en Openbare Werken, die ook de afdeling Schone Kunsten onder zijn bevoegdheid had.¹⁰

Minister De Bruyn wou hierop niet ingaan omdat de staatssubsidie tot doel had de gemeentebesturen ertoe aan te zetten een deel van hun budget te spenderen aan Schone Kunsten.¹¹

Van Biesbroeck liet zich echter niet ontmoedigen. Hij schreef opnieuw het College aan en vroeg in een afzonderlijke brief de steun van de nieuwe Burgemeester Emile Braun.¹²

"Permettez-moi encore d'appeler votre attention sur la situation difficile des artistes dans notre ville et en particulier sur celle des statuaires. Je sais fort bien qu'il n'est guère possible d'être prophète en son pays et que j'ai peut-être eu tort de ne pas aller, comme tant de mes confrères, qui s'en sont bien

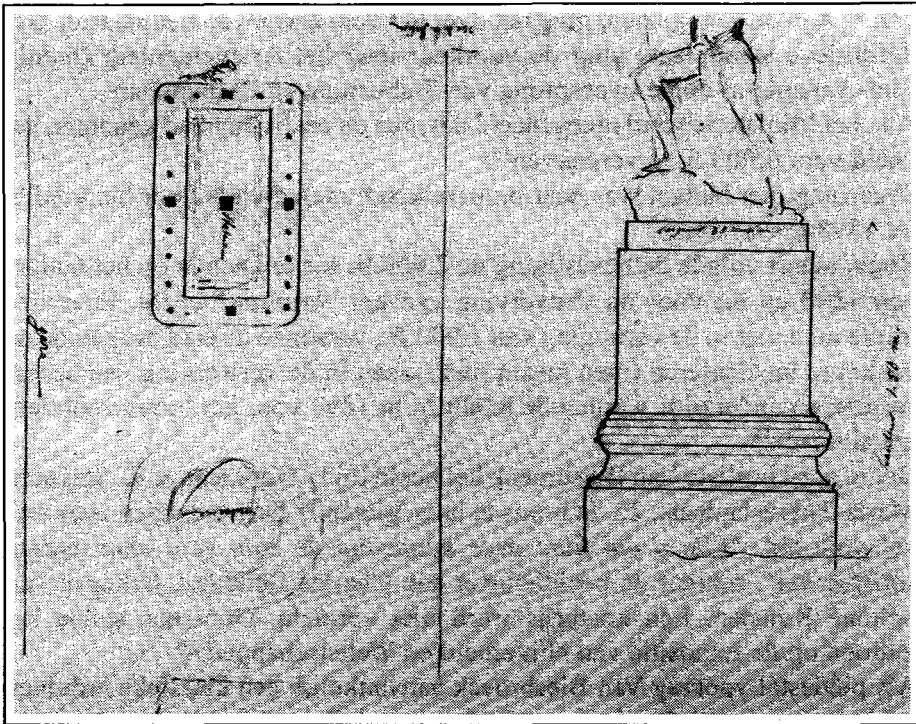

Fig. 3. Schetsen van de inplanting van het beeld op de square van het Graaf van Vlaanderenplein en oorspronkelijke vorm van het voetstuk; 06.03.1896. (Copyright S.A.G.)

trouvés, à Bruxelles ou à l'étranger, mais encore ne devrais-je pas être puni de n'avoir pu me résoudre à quitter ma ville natale.

...

J'ose espérer que vous voudrez prendre en sérieuse considération la proposition de faire servir cette oeuvre à l'ornementation d'un jardin public. Elle s'y prêterait particulièrement, ce me semble, et dans ces conditions je pense que même les socialistes, qui se disent partisans de l'art monumental et populaire ne pourraient s'y opposer."

De stadsadministratie wou het beeld echter zien vooraleer zich uit te spreken.

Op 6 maart 1896 kwam het gips uit Brussel te Gent aan. Enkele kleine herstellingen waren nodig.

Vanaf 24 maart werd het gepresenteerd op het graspleintje van de Graaf van Vlaanderenplaats op een namaakvoetstuk door de sierkunstenaars "*Delanier Frères*" in de Sint-Jacobsnieuwstraat vervaardigd.¹³

Op 8 mei bracht de Commissie van Schone Kunsten een positief advies uit.¹⁴ In de gemeenteraadszitting van 31 december 1896 werd een krediet van 4.000 fr. ingeschreven voor de aankoop. De staat zou hiervan de helft dra-

gen.¹⁵ Aan de som gezien, ging het over het verwerven van het plaaster. Als definitieve standplaats ging de voorkeur naar het Arteveldeplein (huidig Sint-Annaplein) op de tweesprong van Statiestraat en Brabantdam.

Aan het Ministerie werd meegedeeld dat men de beslissing had genomen het beeld voor 5.000 fr. te verwerven!¹⁶

Tegenslag: het budget was daar ontoereikend; men diende voor het krediet tot 1898 te wachten.¹⁷

Begin maart volgde de bevestiging de 2.000 fr. toe te kennen op het budget van 1898 en dit voor de verwerving van het "bronzen" beeld. Enerzijds trapte men niet in de verhoging van 1.000 fr., waarmee de stad probeerde de sokkel te incalculeren (men kwam niet tussen in de verwerving van accessoires); en anderzijds werden de 8.000 fr. in 1893 voor het brons voorzien, gehalveerd!¹⁸

Begin april besliste Van Biesbroeck het beeld bij L. Goossens & K. Steyaert, Maria-Theresiaplaats, 22, in brons te laten gieten.¹⁹ Drie maanden later was het voltooid. "*Elle a été faite avec beaucoup de soin et à mon entière satisfaction*", schreef de beeldhouwer aan Charles Boddaert, Schepen van Schone Kunsten. Een kostprijs werd niet vermeld. Goossens stelde het tentoon op de Expositie van Nijverheid en Wetenschappen.²⁰

Als piëdestal voorzag Van Biesbroeck aanvankelijk een klassieke arduinen sokkel, ongeveer 1,5 m hoog en 0,80 m breed. Dergelijke piëdestals waren prijzig. Deze van het Lieven Bauwensmonument kostte liefst 2.333 fr. Van Biesbroeck schatte het voetstuk voor zijn beeld op 850 fr.

Fig. 4. Graaf van Vlaanderenplein. Héliotype De Graeve; Gent. (Verzameling A. Verbeke; foto A. Walgraef).

Fig. 5. "Excelsior" op het Graaf van Vlaanderenplein.
Bertels, Brussel. (Verzameling A. Verbeke; foto A. Walgraef).

Na overleg met architect Van Rysselberghe werd omwille van de harmonie een rotsvormige sokkel gekozen. De kostprijs hiervan werd op 600 fr. geraamd. Hij bestond uit een kubus steenslag en cement, met een onregelmatige bezetting van gehouwen Doornikse steen, 1,60 m hoog, aan de basis 1,60 m en bovenaan 0,80 m breed.²¹ De stad leverde afbraakmateriaal. De uiteindelijke kostprijs bedroeg 175 fr. Het krediet hiervoor werd op 25 maart 1897 toegekend.²²

Intussen had men het Arteveldeplein als definitieve vestegingsplaats laten varen voor het Graaf van Vlaanderenplein. Niet in het midden van de square, maar wat meer vooraan zou "*Excelsior*" geplaatst worden. Hiervoor werd een verlichtingspaal weggenomen, waar heel wat administratief over-en-weer-geschrijf aan vooraf ging.²³

Vanaf 5 augustus 1897 mocht het brons geplaatst worden, maar men diende nog twee maanden te wachten op een toestemming voor de vervaardiging van de definitieve sokkel.²⁴

De Inspecteur van de Beplantingen, om advies gevraagd, vond dat het beeld wat te dicht tegen de buitenkant van de square stond en best een gordijn van helder groen als achtergrond zou meekrijgen.²⁵

Op 8 maart 1898 ontving de stad tenslotte de 2.000 fr. staatssubsidie.²⁶

In augustus 1971 werd "*Excelsior*" - intussen in de volksmond "*De Vliegevanger*" gedoopt - bij de aanvang van de werken aan de afrit van de toenmalige E3 en de aanleg van een parkeerplaats, verplaatst naar het Koning Albertpark. "*Hoger Op*" kwam er op een lager sokkeltje van ruwgekapte steen.²⁷

Merkwaardig is het verband dat Karel Haerens zag tussen dit beeld en het gedicht "*Excelsior*" van Jan van Beers.

Nog merkwaardiger is de gelijkenis tussen het hoofd van de haast naakte jongeling en de ongedateerde buste die de kunstenaar van zijn zoon Georges maakte.²⁸ Joris Achilles²⁹, de latere "*Mister van B*" werd te Gent geboren als vierde van vijf op 21 januari 1880 en was dus twaalf bij de schepping van "*Excelsior*". Sedert 1885 liep hij school in het François Laurentinstituut in de Onderstraat, waarvan de gevel door zijn vader versierd was met bas-reliëfs, en ging na een negende jaar over naar de moderne humaniora in het Koninklijk Atheneum aan de Ottogracht. Tegelijk volgde hij zonder veel succes de tekenlessen aan de Gentse Academie. In 1897 vatte hij universiteitsstudies aan en behaalde in 1902 met onderscheiding het diploma van ingenieur burgerlijke bouwkunde. In het daaropvolgende academiejaar werd hij één van de laureaten in de reisbeurzenwedstrijd.

Van jongsaf was sterrenkunde zijn hobby. Zijn eerste waarnemingen deed hij met een telescoop van 7,5 cm van de bureu en gewapend met de "*Astronomie populaire*" van Camille Flammarion: overdag studie van zonnevlekken, 's

Fig. 6. Ongedateerde buste van Georges Van Biesbroeck.

nachts van Castor, een triplet uit de Tweelingen. In 1901 kreeg hij toegang tot de bibliotheek van het Ukkels Observatorium, waar hij na een jaar de 38 cm telescoop, de grootste van België, mocht gebruiken.

Georges Lecoq (1869-1929), Directeur van de Koninklijke Sterrenwacht, vroeg hem in 1902 zijn studies in astronomische richting om te buigen. Hij weigerde: *"Je me dois encore avant tout à mes parents, qui ont tant fait pour moi. qui se font vieux et qui ne sont pas riches. Je suis donc obligé de choisir la situation la plus sûre et la plus lucrative."*³⁰

Uiteindelijk toch haalde de hobby het op de universitaire opleiding. Toen hij begin 1909 diensthoofd voor Bruggen en Wegen te Luik werd benoemd en zijn astronomische waarnemingen moest opgeven, koos hij voor de minder-betaalde job (3.200 fr./jaar) als adjunct-observator te Ukkel. Reeds op 01.02.1907 schreef hij: *"Je viendrais à l'Observatoire non avec l'intention de rechercher des titres ou une situation lucrative, mais avec le désir de*

Fig. 7. François Laurentinstituut; 1892. Georges Van Biesbroeck zit op de eerste rij, uiterst rechts.

mettre en valeur les moyens puissants dont on y dispose. Titres et traitement me sont accessoires pourvu que j'aie l'assurance de pouvoir travailler librement."

Hij verliet bij zijn huwelijk met de Brugse Julia Emerence Sterpin (1882-1969) op 7 mei 1910 de Gentse Egmontstraat en vestigde zich aan de Hamoiriaan te Ukkel. Zijn enige nog in leven zijnde zus Margareta en zijn ouders kwamen hen hier datzelfde jaar vervoegen.

Na een eerste verblijf in Amerika in 1915 en een gedwongen oponthoud van maanden bij zijn terugkeer te Utrecht - "... j'aurais à passer ici dans une quasi inactivité. Vous n'ignorez pas qu'ici en Hollande il n'y a pas grand chose à faire pour un astronome" - vertrok hij met vrouw, twee dochttertjes, Simone (1911) en Micheline (1915), in juni 1917 definitief naar het "sweet land of liberty". Na een zeventiendaagse tocht met de "Rijndam" doorheen mijnenvelden kwamen zij te New York aan met 9 cents en een handjevol bagage. Maar zijn inkomen aan de Universiteit van Chicago bedroeg 2.000 dollar. Hij had er onbepaalde mogelijkheden. Yerkes bezat immers de grootste refractor of lenzenkijker ter wereld (1 m diameter)!

In 1919 schreef hij naar G. Lecointe: "J'ai renoncé à l'idée de reprendre mes fonctions à Uccle! La situation qui m'a été ouverte ici offre de telles perspectives au point de vue des recherches, auxquelles je me suis attaché depuis longtemps, que je ne pourrais plus me résoudre à retourner aux

Fig. 8. Georges Van Biesbroeck als laureaant in de reisbeurzenwedstrijd van 1905. Bij Max Wolf te Heidelberg.

moyens modestes qui m'attendent en Belgique."³¹

Voor zijn vertrek had hij een aanbod van de Duitse bezetter om te Gent een nieuw observatorium op te richten afgewezen.

De familie verkreeg het Amerikaanse staatsburgerschap: Georges op 23 september 1922, Julia in februari 1923.

Hij werd eerst "*Assistent Professor*", in 1923 "*Associated Professor*" en in 1926 "*Professor of Practical Astronomy*" aan de Universiteit van Chicago, gesticht in 1892, tweede voornaamste van de V.S.

Hij vestigde zich in Williams Bay, vanaf 1 juni 1920 in zijn huis "*l'Espinette*" of "*Het Kleine Huis*", langzamerhand uitgebouwd tot een (groot) pension voor studenten en astronomen. Na de dood van zijn vader op 11 maart 1919 kwamen zijn blinde en verlamde moeder Pharaïldis Colpaert (1840-1920) en zijn ongehuwde zus Margareta (1875-1966) vanaf augustus

Fig. 9. Georges Van Biesbroeck en de 40-inch refractor van Yerkes; februari 1918.

zijn gezin vervoegen. In het dagboek, dat hij tesamen met zijn vrouw (zolang zij leefde) van 1909 tot 1974 bijhield, noteerde hij op 5 augustus 1919: "*The houses are sold, the furniture distributed among friends, the big sculptures of Papa are placed in museums. Mama Van B. and Marguerite come with us.*"³²

Margareta werd bibliothecaresse in Yerkes in 1922 en bleef dit tot 1952. Julia Sterpin, Margareta en haar jongere vroeggestorven zus Julia Eugenia (Gent, 1884-1908) waren vriendinnen, die rond de eeuwwisseling les voor keramische schilderkunst en decoratie volgden in het Brusselse Bisschopsheiminstituut. Julia, jong aan T.B.C. gestorven ligt op de Westerbegraafplaats in dezelfde kelder waar haar vader achteraf werd bijgezet. Het graf draagt haar medaillon door Lodewijk vervaardigd. Tussen 1900 en 1925 stelden Margareta Van Biesbroeck en Julia Sterpin herhaalde malen tentoon te Gent, Brussel en Parijs.³³ Als amateur bleven ze vooral op latere leeftijd bedrijvig in olieverf en aquarelschildering.

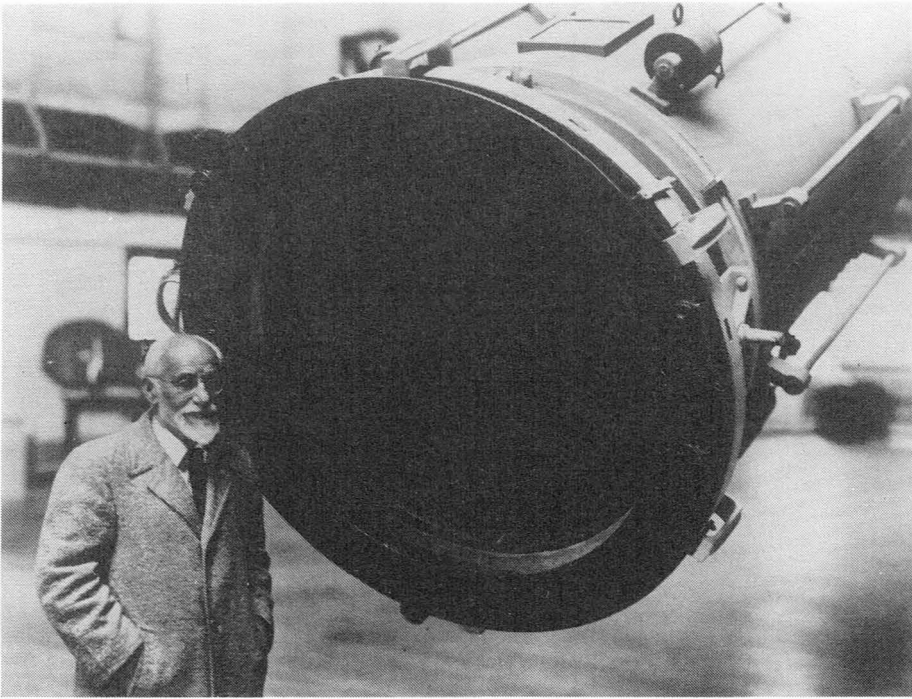

Fig. 10. Georges Van Biesbroeck bij de 40-inch refractor van Yerkes; 1950 (?).

In 1922 werd Georges' zoon Edwin geboren.

Toen Georges op 1 juli 1945 pensioengerechtigd was, kreeg hij de toelating zijn observaties te Yerkes verder te zetten.

Wanneer in 1963 moeilijkheden rezen, ging hij op uitnodiging van Gerard Peter Kuiper (1905-1973), vroegere directeur van Yerkes en sedert 1960 directeur van het "*Lunar and Planetary Laboratory*" in Arizona, naar de Universiteit aldaar als "*Research Consultant*" en vestigde zich vanaf 2 augustus te Tucson. Hij bleef er actief tot het einde: begin januari 1974 wou hij nog waarnemingen doen. Hij klom, op dokters advies uitgerust met zuurstofflessen, naar het observatorium, maar moest wegens bewolkte hemel onverrichterzake terugkeren. Eind januari traden hartklachten op en op 23 februari 1974 overleed hij. De asse van deze agnosticus werd drie dagen later uitgestrooid in de Sabino Canyon waar zijn vrouw hem op 25 oktober 1968 was voorgedaan.

Deze altijd opgewekte en joviale man met ongebreidelde werklust - Schulte die bij hem als student van 1951 tot 1956 verbleef, getuigde "*Van B. said he used the 84" on the night of his 84th birthday, the 90" on his 90th and that the 150" would be reserved for him when the time came.*", publiceerde aan de lopende band en nam deel aan ettelijke nationale en internationale congressen.

Fig. 11. Georges Van Biesbroeck bij de 16-inch telescoop op Tumamoc Hill; 1966.

In de loop van 70 jaar ononderbroken werk deed hij meer dan 40.000 observaties. Hij was de voornaamste visuele waarnemer van dubbelsterren (ongeveer 36.000 metingen) wat hem de bijnaam "*The Double-Star Man*" bezorgde; had aandacht voor variabele sterren en ontdekte op 2 maart 1944 de lichtzwakste ster sindsdien "*Ster Van Biesbroeck*" genaamd.

Hij ontdekte drie kometen, waarvan één periodische. Van talrijke andere berekende hij de definitieve banen. Tussen 1922 en 1939 ontdekte hij elf asteroïden; aan drie ervan gaf hij de naam van zijn kinderen: 1033 Simona, 1045 Michela en 1046 Edwin. De laatstontdekte op 11 november 1939 kreeg 1464 Armisticia mee, een referentie naar zijn jeugd en vaderland.

Onder de planeten ging zijn aandacht speciaal naar Pluto en de manen Jupiter V en IX, Miranda van Uranus en Nereïde van Neptunus.

Dank zij zijn ingenieursvorming werd hij vaak betrokken bij de constructie van spectrografen en telescopen.

Van november 1949 tot februari 1950 onderzocht hij met Pierre Sadere in opdracht van de Belgische regering de opportuniteit in onze toenmalige kolonie een sterrenkundig observatorium op te richten. Hun advies was negatief.³⁴

Eén Belgische universiteit verleende hem het Doctoraat Honoris Causa: de U.L.B. in november 1934 ter gelegenheid van haar honderdste verjaardag.

Gift of Sculpture

Dr. Georges Van Biesbroeck, research consultant for the University of Arizona's Lunar Laboratory, and his wife observe the marble statue they donated to Tucson Medical Center's new obstetrical wing. The statue was sculpted some 100 years ago by Dr. Van Biesbroecks' father, former director of the Academy of Arts in Ghent, Belgium. Title of the sculpture is "Child Preference" and depicts Dr. Van Biesbroeck's brother, the about 2, who died at the age of 7. The lunar consultant gave the statue to TMC after he was a patient there and noticed a need for something in the lobby of the OB-wing. (Sheaffer photo)

Fig. 12. Na een longoperatie op 11.11.1965 schonk Georges Van Biesbroeck "*Kinderlijke voorkeur*" (marmer) van zijn vader (Antwerps Salon, 1874) aan het "*Tucson's Medical Center*". Het stelt Georges oudste broertje voor. ("*The Arizona Daily Star*", 02.06.1966)

news bureau

THE UNIVERSITY OF ARIZONA
TUCSON 85721 • TELEPHONE (602) 884-1877

UA 'DOUBLE-STAR' MAN
RECEIVES OWN ASTEROID
(Contact: Ellen Hale)

(Released July 10, 1973)

At the age of 93, University of Arizona astronomer Dr. Georges Van Biesbroeck finally has his own asteroid.

The minor planet was named after Van Biesbroeck earlier this month in recognition of his observations and discoveries of thousands of minor planets, double stars, comets and satellites, according to Dr. Paul Herget, director of the Minor Planet Center in Cincinnati, Ohio.

The asteroid, "(1781) Van Biesbroeck," was discovered originally in 1906 by a German astronomer in Heidelberg. After subsequent sightings, it was given a permanent number and named after the UA astronomer, said Dr. Tom Gehrels, professor at the UA Lunar and Planetary Laboratory.

Van Biesbroeck, an internationally known ground-based stellar and planetary astronomer, has had two comets named for him, one discovered in 1928 and one in 1945. His 1945 discovery is a recurring comet that appears every 12 years.

Originally from Belgium, Van Biesbroeck has a civil engineering degree from the University of Ghent. He earned his doctorate in 1902 at Ghent.

Van Biesbroeck joined the UA Lunar and Planetary Lab in 1963 after almost 50 years as an astronomy professor at the Yerkes Observatory in Williams Bay, Wis. In 1953 he was awarded the medal of honor of the National Geographic Society for successfully observing and recording an eclipse in Sudan, Africa.

As a research associate at the university, Van Biesbroeck keeps regular office hours and observes stars monthly through the 84-inch telescope at Kitt Peak.

Fig. 13. Bericht uit het "News Bureau" van de Universiteit van Arizona.

news bureau

THE UNIVERSITY OF ARIZONA
TUCSON 85721 • TELEPHONE (602) 884-1877

Kuiper
Jan 10

IAU TO NAME CRATERS
AFTER UA ASTRONOMERS
(Contact: Ellen Hale)

751.10

(Released January 10, 1975)

A task group of the International Astronomical Union (IAU) has proposed naming craters on the moon after two pioneering University of Arizona astronomers.

Pending final approval of the IAU committee on nomenclature, craters will be named after Drs. Gerard P. Kuiper and Georges Van Biesbroeck.

Kuiper will be the only person to have craters named after him on the moon, Mars and Mercury.

The proposal should be approved formally later this year, according to Dr. Bradford A. Smith, a UA planetary scientist and member of the committee.

Kuiper, founder of the UA Lunar and Planetary Laboratory, died in 1973 at age 68. Van Biesbroeck died in early 1974 at age 94. During his 75 years of observing, he discovered and studied thousands of double stars, comets, asteroids and satellites.

The crater named after Kuiper is on the nearside of the moon within Mare Cognitum or the "Known Sea," a name coined by Kuiper after the 1964 landing of Ranger 7. Kuiper helped map and interpret the historic lunar photographs relayed to Earth from Ranger.

The crater is about four miles across and is located at 10 degrees south latitude and 22.5 degrees west longitude. It originally was named Bonpland E.

The crater named in honor of Van Biesbroeck lies at 28.8 degrees north latitude and 45.6 degrees west longitude. It is about six miles wide and intersects the larger Krieger Crater.

-30-

Fig. 14. Bericht uit het "News Bureau" van de Universiteit van Arizona.

Om hem te eren doopte het "*Minor Planet Center*" te Cincinnati in 1973 de planetoïde 1906VV om in 1781 Van Biesbroeck. In 1975 werd voorgesteld de maankrater op 28,8°NB en 45,6°WL naar hem te noemen. Alle eervolle onderscheidingen opsommen zou ons te ver leiden.

André DESPRETZ

NOTEN

1. Lodewijk Van Biesbroeck betitelde het beeld "*Excelsior*" of "*Hooger Op*". J. Murez schreef het foutief toe aan Julius Van Biesbroeck in "*Vooruit*", jg. 85, nr. 3, 4-5.05.1968.
Georges Van Biesbroeck, zoon van Lodewijk, werd in een onvoltooide en onuitgegeven biografie van Faye L. Larson (Tucson, 1974) *The "Grand Old Man of Astronomy"* genoemd.
2. A. DESPRETZ, "*Wel en wee van "Pietje Bluut", de "Geketende Prometheus" van Lodewijk Van Biesbroeck*" in "*Ghendtsche Tydinghen*", jg. 15, 1986, nr. 6, p. 333-347.
3. Foute datering 1893 bij: K. HAERENS, "*Standbeelden van Gent*", Gent, 1977, p. 39-40; S. JANSSENS, "*In het openluchtmuseum te Gent, de Arteveldestad*", Gent, 1980, p. 276-277.
4. K.M.J.L., "*XXXVe Tentoonstelling van Schoone Kunsten in het Casino, te Gent. 1792 - Eeuwfeest - 1892. XXII*" in "*De Gentenaar*", 10.10.1892.
M.V., "*Driejaarlijksche Tentoonstelling van Schoone Kunsten, te Gent*" in "*Journal de Limbourg*", 22.10.1892.
5. S.A.G., *Modern Archief*, 297, Dossier 7, *Statue "Excelsior" par L. Van Biesbroeck*. 05.12.1893: Brief van de kunstenaar aan het College.
6. *Ibidem*.
7. *Idem*, 16.12.1893, Brief van de Minister aan het College.
8. *Idem*, 16.01.1894, Brieven van het College aan de Minister en de kunstenaar.
9. *Idem*, 18.01.1896, Brief van de kunstenaar aan het College.
10. *Idem*, 17.11.1895 & 05.12.1895, Brieven van de kunstenaar aan Minister De Bruyn.
11. *Idem*, 18.12.1895, Brief van de Minister aan de kunstenaar.
12. *Idem*, 18.01.1896, Brief van de kunstenaar aan het College; 28.01.1896, Brief van de kunstenaar aan de Burgemeester.
13. *Idem*, 06.03.1896, Brief van de kunstenaar aan architect Van Rysselberghe; 11.03.1896, Brief van de Burgemeester aan de architect; 23.03.1896, Brief van de kunstenaar aan het College; 24.03.1896, Brief van het College aan de leden van de gemeenteraad; 27.03.1896, Brief van de architect aan de Burgemeester; 18.04.1896, Brief van de architect aan de Schepen van Schone Kunsten; 06.05.1896, Brief van de Stad naar de ornamentisten "Delanier frères".
14. *Idem*, 06.05.1896.
15. Stad Gent, "*Gemeentebled Jaar 1896*", nr. 19, p. 1491, art. 372.
16. S.A.G., *Modern Archief*, 297, Dossier 7, 06.01.1897, Brief van het College aan de Minister.
17. *Idem*, 12.01.1897, Brief van de Minister aan het College.
18. *Idem*, 06.03.1897, Brief van de Minister aan het College.
19. *Idem*, 05.04.1897, Brief van de kunstenaar aan het College.
20. *Idem*, 10.07.1897, Brief van de kunstenaar aan de Schepen van Schone Kunsten Ch. Boddaert.

21. *Idem*, 18.03.1897, Brief van het College aan de kunstenaar; 23.03.1897, Brief van de kunstenaar aan het College.
22. *Idem*, 31.03.1897, Brief van het College aan de kunstenaar.
23. *Idem*, 10.07.1897, Brief van de kunstenaar aan de Schepen van Schone Kunsten; 20.07.1897, Brief van de stadsarchitect aan de stadsingenieur G. Coune; 26.07.1897, Brief van de stadsingenieur aan de stadsarchitect; 30.07.1897, Brief van de stadsarchitect aan de Burgemeester; 11.08.1897, Brief van de stadsingenieur aan de stadsarchitect.
24. *Idem*, 23.08.1897, Brief van de stadsarchitect aan de Burgemeester; 24.08.1897, Brief van de Burgemeester aan de stadsarchitect; 26.08.1897, Brief van de stadsarchitect aan de Schepen van Schone Kunsten; 05.10.1897, Brief van de Schepen van Schone Kunsten aan de stadsarchitect.
25. *Idem*, 24.08.1897, Brief van de Schepen van Schone Kunsten aan de Inspecteur van de Beplantingen; 27.08.1897, Brief van de Inspecteur van de Beplantingen aan de Schepen van Schone Kunsten.
26. *Idem*, 26.02.1898, Brief van het College aan de Minister; 04.04.1898, Brief van de Provinciegouverneur aan de Gemeentelijke Administratie; 08.04.1898, Brief van de Gemeentelijke administratie aan de Provinciegouverneur.
27. "*Het Laatste Nieuws*", jg. 84, nr. 196, 24.08.1971; "*La Métropole*", jg. 78, nr. 238, 26.08.1971; "*La Flandre Libérale*", jg. 97, nr. 238, 26.08.1971.
28. Op 19.11.1965 kwam deze buste, tesamen met een ander beeldje "*Lady Mac Beth*" en wat later "*Mignon*" in het bezit van Georges oudste dochter Simone (Ukkel, 1911), gehuwd met John Titus, in Descanso (Californië).
Lodewijk Van Biesbroeck had drie zonen: Joris Jacob (1872-1879), Albert Jozef (1877-1893) en Joris Achilles (1880-1974). "*Excelsior*" werd vervaardigd toen Albert Jozef, van wie we geen afbeelding kennen, vijftien was. Hij overleed op 16 november 1893 na jarenlange ziekte. Joris Achilles was twaalf bij de creatie van de sculptuur. Er is geen tastbaar bewijs om te stellen dat "*Excelsior*" Georges voorstelt. Wel is de gelijkenis met zijn buste opvallend.
29. A. DESPRETZ, "*Biesbroeck, Joris Achilles van, astronoom.*" in "*Nationaal Biografisch Woordenboek*", dl. 11, Brussel, 1985, kol. 43-50.
Gebruik werd gemaakt van aantekeningen van Faye L. Larson, die in 1974 het idee had een boek over de astronoom te schrijven.
30. Archief Koninklijke Sterrenwacht, "*Dossier Georges Van Biesbroeck*", 30.09.1902, brief naar G. Lecoïnte.
31. Archief Koninklijke Sterrenwacht België, "*Dossier Georges Van Biesbroeck*", 23.01.1919, Brief van V.B. aan Lecoïnte.
32. Dagboeknotities en foto's werden mij bezorgd door Micheline Van Biesbroeck (Ukkel, 1915) waarvoor dank. Zij huwde in 1963 Charlie Wilson en vestigden zich uiteindelijk in Tucson (V.S.).
33. Het Gentse Museum voor Sierkunst bezit Art-Nouveaustukjes van hun hand.
34. Meegedeeld door Pierre Sanders, waarvoor dank.